

Lite historik kring fastigheten

Hallandsås 1 utgör en gårdsbebyggelse med anor från slutet av 1700-talet och innefattar en huvudbyggnad med två flyglar. Under sekelskiftet 1900 genomfördes en ombyggnad av Evangelistiska Fosterlandsstiftelsen vilket satt sin prägel på gårdens nuvarande utseende. Under senare 1900-talet har samtliga byggnader genomgått invändiga förändringar i form av ytskikt och rumsindelning.

Orientering / Historik

Johannelund låg under 1700-talet på Ulvsunda säteris marker. Under slutet av 1700-talet arrenderades Svartvik, Johannelund och Traneberg av lärftkramhandlaren, grosshandlaren och skeppsredaren Abraham Keyser.

Gården bebyggdes 1798-talet som sommarnöje, vilket troligen fungerade ungefär som en malmgård. Det är oklart om några äldre byggnader ingick i anläggningen. Gården fick namnet Johannelund efter hans hustru Johanna Halling. Enligt uppgift så var huset från början tjärat, (wikipedia). Abraham Keyser tillhörde den kristna riktningen Herrnhuterna, vars filosofi även avspeglades i arkitekturen och han reste bland annat till Christiansfeldt för studiebesök.

Abraham Keyser avled 1811. Enligt Wikipedia så förvärvade Abraham Keyser marken år 1810 och då förbättrades gården, kring 1820 så byggdes bland annat tvätt och bykstugan ut. Detta skedde troligen under sonen Abraham Keyser d.y:s tid som ägare. Sonen avled 1932.

Familjen Keyser sålde anläggningen till Axel Adlercreutz år 1831. Adlercreutz var en av grundarna till Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. Adlercreutz sålde sedan gården till EFS år 1863. EFS använde gården för utbildning av missionärer. Vid denna tid uppdelades manbyggnaden och östra flygeln i smålägenheter och manbyggnaden hade vid tiden fått en tillbyggnad veranda i tre plan.

1867 lät EFS uppföra en stor kyrkobyggnad norr om gården. Den utfördes i gotisk stil efter ritningar av Per Ulrik Stenhammar. Gården karterades 1868 och då bestod det gamla Johannelund av två bostadshus i trä, nuvarande huvudbyggnaden och den södra flygeln, en bod med fåhus som var en vinkelbyggnad på nuvarande norra flygelns plats och ett hus med bak- och tvättstuga sydost om södra flygeln. Det fanns även en mindre bod norr om huvudbyggnaden som kallades mangelbod.

Gården fotograferades 1905 i samband med ett större möte i EFS. Huvudbyggnaden beboddes vid denna tid av tre familjer med barn. På bilderna kan vi se att huvudbyggnaden hade täckmålade fasader med locklistpanel, fönster målade i två olika kulörer på bågar och karm samt svartmålat plåtklätt tak med skivtäckning med mötande hakfalser, formatet var av bilderna att döma troligen 60*75cm. Även skorstenarna var plåtklädda vid denna tid. På en bild från ca 1905 så syns den nedre delen av verandan och det ser ut som om pelare och balustrader ännu inte var målade. Detta tyder på att verandan tillkom eller omgestaltades under 1900-talets första år, troligen skedde detta i samband med att tre lägenheter inreddes i huset.

Även östra flygeln är avbildad vid samma tid, även de fasaderna hade täckmålad locklistpanel, och taket var belagt med enkupiga tegelpannor. Skorstenarna var även på denna byggnad plåtklädda och även nocken vad klädd med plåt. På bilden från 1905 fanns inte entrén mot gården, gårdsfasaden hade endast 5 fönsteraxlar. Däremot fanns en dörr i norra gaveln, troligen avsedd för att transportera mat från köket i flygeln till huvudbyggnaden.

Fastigheten köptes av Stockholms stad 1918-19, men Missionsinstitutets verksamhet fanns kvar in på 1960-talet. På 1970-talet byggdes anläggningen om till behandlingshem/missbruksrådgivning. Sedan 1972 används delar av markerna kring gården av Johannelunds koloniförening och de använder gårdens bak och bykstuga som klubblokal.

Kring 1978 så renoverades gården under medverkan av Stockholms stadsmuseum. Gården fick då nuvarande färgsättning. Samtliga tak belades med strängpressat enkupigt lertegel. Skorstenarna murades om över takfallet och de utfördes oputsade. Delar av fönstren, b.l.a. På huvudbyggnadens veranda byttes troligen i samband med denna renovering.

Kulturhistorisk värdebeskrivning

Johannelunds gård är uppförd som en högborgerlig sengustaviansk sommarbostad för en familj i den stockholmska handels societeten. Familjen hade även kopplingar till kungahuset och Gustav III samt till Herrnhuterna vilka hade särskilda arkitekturideal. Byggnaden har en för det sena 1700-talet och frihetstiden typisk arkitektur och planorganisation med huvudbyggnad och två flyglar. Köket var beläget i en av flyglarna. Detta ger gården ett samhällshistoriskt, socialhistoriskt och arkitekturhistoriskt värde.

Gården har sedan 1830-talet kopplingar till Missionskyrkan och EFS då den år 1831 köptes av Axel Adlercrutz. Gården bebyggdes med ett stort kapell 1867 vilket är under de första åren då frikyrkorörelsen blev legaliserad vilket ger byggnaden ett samhällshistoriskt värde kopplat till folkrörelsernas framväxt. EFS lät bygga om huvudbyggnaden kring sekelskiftet 1900 med nya kakelugnar, verandor och viss del snickerier. Till stora delar är det denna periods utseende som är bevarat idag. Denna periods inredningar har ett högt arkitekturhistoriskt värde och kopplingen till folkrörelsen Missionskyrkan har ett samhällshistoriskt värde.

Nuvarande interiör består av både äldre välbevarade detaljer från tiden fram till ca 1900 och mer sentida inredningar och ytskikt tillkomna under tiden Stockholms stad har förvaltat byggnaderna för olika typer av sociala verksamheter. Verksamheten under 1900-talets andra hälft har ett socialhistoriskt värde men de inredningar som tillkom under perioden saknar helt kulturhistoriskt värde.